

SAL I XEIXA

PUBLICACIO MENSUAL DE TERME DE SANTANYI - Núm. 18 - Desembre 85 - P.V.P. 100 Ptes.

BONNES FÊTES

Que fa el Consell Insular en Cooperació i en Ordenació del Territori

La cooperació entre el Consell Insular de Mallorca i els ajuntaments és molt àmplia i es concreta a través del pla d'obres i serveis que proporciona a la població tota aquella infraestructura i tots aquells serveis que contribueixen al benestar social i que afecten primordialment el medi rural o el semi-urbà.

Els plans d'obres i serveis es classifiquen en:

- 1.—Obres d'infraestructura hidràulica (proveïment, distribució i sanejament).
- 2.—Obres d'accessibilitat (construcció i conservació de vies).
- 3.—Obres d'electrificació rural.
- 4.—Obres de servei telefònic al medi rural.
- 5.—Obres d'equipament de nuclis (pavimentacions, urbanitzacions, cementiris, enllumenat públic, centres socials, assistencials, etc).

També es redacten els projectes tècnics que sol·licitin els municipis.

El 39% de la xarxa viària de Mallorca és propietat del Consell Insular de Mallorca que s'encarrega de les obres de conservació, repintada i neteja de cunetes. També són en fase de projecte diverses obres d'ampliació de carreteres.

En relació a l'ordenació del territori, els ser-

veis tècnics emeten informes sobre els plans generals, parcials i altres instruments de planejament en relació amb el pla provincial vigent.

Ha creat i manté el Servei de Prevenció i d'Extinció d'Incendis i Salvament, en règim de col·laboració amb els ajuntaments.

Aquet servei té quatre parcs principals amb infraestructura tècnica i humana àmplia i sis parcs auxiliars que complementen l'acció dels principals. És prevista la creació de parcs locals a la resta dels municipis. S'hi destina una inversió global de 735 milions de pessetes.

Consell Insular
de Mallorca
c/ Palau Reial, 1

MATADERO DE AVES

M. CABRER

C/. Estación, 44 -

ES LLOMBARDS

AGRAÏMENT

Davant les nombroses manifestacions de condol rebudes de dins i de fora terme per la mort del metge Cosme Ferrer, la seva vídua, el seu fill i familiars volen donar públicament les gràcies mitjançant la present nota, en la impossibilitat de fer-ho personalment.

SAL I XEIXA

**PUBLICACIÓ MENSUAL
DEL TERME DE
SANTANYI.**

Dep. Legal PM-393-1984.

Consell de Redacció:

Cosme Aguiló Adrover
Miquel Barceló Vidal
Antoni Burguera Cabrer
Miquel Pons Bonet
Andreu Ponç Fullana
Marc Vallbona Adrover

Col·laboradors:

Blai Bonet Rigo
Maria del Mar Pons
Andreu Server Mas
Geroni Burguera Vidal
Baltasar Vidal Sbert
Bel Vidal Munar
Jordi Peix
Gregori Suau.

Fotògrafs:

Joan Pinya Amengual
Antoni Burguera Cabrer
Foto Bordoy.

Administrador:

Simó Escales Escales

**Redacció, Administració i
Publicitat:**

Biblioteca Casa de Cultura
de Santanyí.

Preu de la subscripció:
100 pts. el número.

Dels articles publicats en
aquesta revista sols en són
responsables els seus
autors.

Imprimeix:

Edicions Manacor S.A.
Ronda del Puerto, 60
Manacor.

ARA VE NADAL

Aquestes paraules vingueren al meu pensament fa uns dies mentre passava per un pont.

El torrent rajava. L'aigua era neta, no contaminada. No havia passat per la civilització. Fill de la puresa de la neu i dels albellons que havien esclatat baixava de les muntanyes.

Alegre jugava amb l'herbei del torrent i donava coratge a les velles figueres del sementer: jo us faré reverdir; dels ossos nuos del vostre brancatge en sortiran fulles i fruits.

Això és la tardor: començament de vida nova.

Quan els arbres, figueres, ametlers, albercoquers... han deixat caure les fulles i semblen no tenir vida, s'obri la terra i neix el brull verd, ple de vida, esperança d'espiga, promesa de fruit... per qualche cosa a Mallorca deim Primavera de l'hivern.

Aqueix començament de vida ens porta a la festa més entranyable i més familiar: les festes de Nadal, fusió de dues vides, vida humana i vida divina, en una sola persona, l'Infant de Betlem.

Betlem, la casa del pa. Segurament ens ho volen recordar les tradicionals neules blanques que, penjades a les llànties i llantoners, volategen, lleugeres, com si fossin coloms de pau.

Betlem, la casa de pa. Qui hi neix vol ell mateix ser el pa. "Jo som el Pa baixant del cel". Déu no solament sols prepara un aliment per a tot el que viu, sinó que vol ser ell mateix l'aliment principal.

JESUS, HOME, DEU, PA.

Vol saciar totes les fams, començant per les més bàsiques. Per això un dia multiplicà els pans.

Però hi ha altres fams que haurà de saciar, més fondes i més radicals, com la de justícia, la de solidaritat, la de cultura, la d'amistat, la de Déu.

El vint-i-cinc de desembre, fum, fum, fum. Es el dia de Nadal. Tots ho hem cantat i ho cantarem. ¿Per què el vint-i-cinc de desembre?

No sabem la data del naixement de Jesús. El motiu de celebrar-lo el 25 de desembre no és altre que el costum de l'Església primitiva de cristianitzar les festes que deien paganes.

Abans que Nadal es va celebrar la Festa de Baptisme del Senyor. Com no es sabia la data exacta de tal esdeveniment s'elegí el 6 de gener per a tal festa. El seu origen és la festivitat pagana, anomenada de la Immersió, en honor del Déu Dionís.

La gent creia que en aquesta festivitat, dia sis de gener, les aigües dels rius i de les fonts tenien unes virtuts que no posseïen els altres dies. Aquest dia es donava culte al Déu Dionís i les multituds es tiraven a l'aigua dels rius per purificar-se i curar-se.

Per aquest motiu els cristians decidiren implantar la Festa de la commemoració del Baptisme de Jesús el mateix sis de gener.

En tal dia es beneïen les aigües, costum que passà al dissabte de glòria, i es guardaven per als baptismes que hi hauria fins l'any vinent.

Se li donà el nom d'Epifania que vol dir "aparició", "manifestació" perquè en el Baptisme del Jordà el Pare donà a conèixer el seu Fill al poble jueu.

Poc temps després la festa del Baptisme de Jesús, manifestació als jueus era substituïda per la que nosaltres deim dels Reis, manifestació a tots les gents.

En el segle IV s'escampa l'heretgia dels maniqueus segons la qual el Cos de Jesús no era real sinó fruit d'una il·lusió.

L'Església, que predicava que Jesús era home i Déu vertader, instituí la festa del naixement de Jesús per recordar als cristians que el Fill de Déu tenia un cos de carn i os com tots els humans.

Per aquelles saons la tradició popular creia que el solstici d'hivern era el 25 de desembre.

El sol, cansat i dèbil després de l'excés de l'estiu, anava baixant durant la tardor, s'amagava darrera els núvols per no gastar més energia i es colgava més de jorn. Els dies eren curts i les nits llargues.

En arribar el 25 de desembre el sol es despertava esplendorós, s'aixecava ple de força, començava a pujar i el dia s'allargava... Per Nadal una passa de gall... per Sant Esteve un bot de llebre...

I celebraven aquest nou naixement del Sol amb grans festes i foguerons.

Aquesta data va ser escollida en el segle IV per commemorar el naixement de Jesús en carn mortal per això es diu que va néixer de Maria la nit de Nadal... així ens ho canta la Sibil·la: Oh humil Verge/ Vós que heu parit/ Jesús infant aquesta nit/.

Les festes de les Aigües i la Festa del Sol donaren origen a la nostra festa dels Reis, 6 de gener, i de Nadal, 25 de desembre.

Festes de Nadal que ens parlen de Matines, de torrons, de Sibil·la i pastorets de neules, de pau, de família... de malalts, desamparats, vellets sense família nins sense pares, persones sense pa.

Betlem és casa del pa. Jesús és el Pa, i els cristians ¿què volem ser?

BON NADAL I VENTUROS ANY NOU.

Bartomeu Ramis.

HORARI DE LES MISSES DURANT AQUESTES FESTES DE NADAL

	Santanyí	Es Llombards	Calonge	Cala d'Or
Dia 24 Desembre, matines	22	20,30	21	19,30
Dia 25 Desembre, Nadal	9-12-20	19	10-19	11,30-17
Dia 28 Desembre, dissabte	20	19	19,30	---
Dia 29 Desembre, diumenge	9-12-20	10-19	10-19	11,30-17
Dia 31 Desembre, dimarts	20	19	19,30	---
Dia 1 Gener, Cap d'Any	9-12-20	10-19	10-19	11,30-17
Dia 4 Gener, dissabte	20	19	19,30	---
Dia 5 Gener, diumenge	9-12-20	10-19,15	10-19	11,30-17
Arribada dels reis		19	19,30	18
Dia 6 Gener, Els Reis	9-12-20	10-19	10-19	11,30-17

MOVIMENT DEMOGRAFIC (Mes de Novembre de 1985)

NAIXAMENTS:

-David i Marianne Guerra Vicens; c/ Palma, 80 - Santanyí
 -Aina Maria Vicens González; c/ Rafalet, s/n - Santanyí
 -Joaquim Miquel Ramírez Adrover; c/ Ramón Llull, 55 - A. Blanca
 -Sebastiana Maimó Rigo - c/ Convento, 20 - A. Blanca
 -Jaume Llompart Martínez; Pl. Rotnda, 57 - Cala d'Or
 -Damià i Bartomeu Bonet Clar; c/ Escuelas, 12 - Es Llombards

DEFUNCIONS

-Margarita Monserrat Nadal (1 Nov. 85), 84 anys; c/ Reiet, 69 Santanyí (D'es Molí)
 -Agnès Vidal Valverde (de ca na Fanga) (2- Nov. 85), 52 anys; c/ José Antonio, 1 Santanyí
 -Jaume Garcias Vidal (Llaneres) (2 Nov. 85), 70 anys. c/ Pau, 19 Santanyí
 -Margarita Mesquida Huguet (12 Nov. 85), 93 anys; c/Sol, 16 Santanyí
 -Rafel Rigo Obrador (de Son Ramón) (18 Nov. 85), 65 anys, c/ Ramón Llull, 5 A. Blanca
 -Miquela Vicens Vidal (de Ca'n Cotxer) (27 Nov. 85), 85 anys; c/ Almuina, 8 Es Llombards
 -Bartomeu Vidal Vidal (de Ca'n Ferrerret) , (27 Nov. 85), 77 anys; c/ Calvo Sotelo, 18 Santanyí

MATRIMONIS

-Francisco Martín Pérez/Sebastiana Vidal Ferrer c/ So n'Amer, 5 - Llombards
 -Rafel Munar Pons / Beatriu Llabrés Seeck; c/ Itàlia, 2 Cala d'Or
 -Francesc Estelrich Contestí / Francisca Vidal Bonet; c/ Mondragó, 1-1o. Santanyí
 -Jaume Barceló Mulet / Maria Rigo Rosselló ; c/Estació, 19. Es Llombards
 -Andreu Llambías Vidal/ Francisca Tomàs Vidal; c/ Campos, 14 Santanyí
 -Rafael Federico Nicolau Narro/ Maria Alexandra Llull Llobera; Avda. de Bèlgica, s/ n Cala d'Or

METEOROLOGIA DEL MES DE NOVEMBRE DE 1985

Dades obtingudes per Gregori Suau en Es Molí Petit

Dies	Temp. mínim.	Màxima	Litres ploguts
1	11	20	---
2	10,5	20	---
3	10,5	21	---
4	11	25	---
5	13	23	---
6	15	25	---
7	19,5	28	---
8	15	23	---
9	13,5	27	---
10	13	27	---
11	12	29	---
12	15,5	25	---
13	10	23	---
14	8	15,5	---
15	9	16	9
16	9	12	66
17	10	14	---
18	5	9	---
19	7	10	35
20	2,5	10	---
21	-1	15	---
22	0	15	---
23	2	17	---
24	3	14	---
25	3,5	15	---
26	7	11	6
27	9	11	3,5
28	0	14	---
29	0	11	---
30	3	20	---
Total.			119 litres ploguts

EXPOSICIÓ

Durant les festes nadal·lenques es podran admirar i comprar una magnífica col·lecció d'"Iconos", realitzats amb estany repujat i pedres semi-precioses, originals de Rosari Ramírez. El lloc de l'exposició és el local de la Caixa de Balears, "Sa Nostra", de Cala d'Or i l'horari es d'oficina, de 8,30 a 13,45 del matí.

RECTIFICACIÓ

En la passada edició, en la secció de la demografia cometérem una equivocació, per la qual demanam disculpes. El mort no era Antoni, sinó Jaume Sastre Vidal i morí als 90 anys (C. José Antonio, núm. 5)

ANUNCIAU-VOS

A SAL I XEIXA

DE LA COSA POÈTICA

a càrrec de Bel Vidal.

"Ho sap tothom i és profecia" va ser escrit per J.V. Foix al Port de la Seval per Nadal de l'any 1953. El poema aparegué publicat posteriorment formant part del llibre "Onze Nadals i un Cap d'Any" (1960) que recull les felicitacions que el poeta envia cada any per aquestes dates a les seves amistats. Malgrat el motiu temàtic que els unifica aquests poemes no són en substància poesia religiosa, sinó recreació estilitzada de la poesia popular.

Amb aquest poema de l'autor d'aquell vers citat tot sovint "M'exalta el nou i m'enamora el vell" —J.F. Foix vol instaurar a la seva poesia la tradició de l'humanisme català i al mateix temps relacionar-se amb els corrents literaris més nous— desitgem a tots els nostres lectors unes BONES FESTES.

HO SAP TOTHOM, I ES PROFECIA.

Ho sap tothom i és profecia.
La meua mare ho va dir un dia
Quan m'acotxava amb blats lleugers;
Enllà del somni ho repetia
L'aigua dels astres mitjancers
I els vidres balbs d'una establia
Tota d'arrels, al fosc d'un prat:
A cal fuster hi ha novetat.

Els nois que rondan per les cales
Hi cullen plomes per les ales
I algues de sol, i amb veu d'albat,
Criden per l'ull de les escales
Que a cal fuster hi ha novetat.

S'engronsa, penjat d'un fil,
un angelet d'argila.
Té les galtones de rosa,
aleues de purpurina,
les anquerrines amb dogues,
ombligolí de llentia.
Entre els bracingos, de seda,
un floc de caligrafia:
Santes Festes de Nadal.
Jo envid: Amb alegria.
I els pastorells de Betlem
truquen: Amèn. Així sia.

Pren el vol, l'àngel d'argila,
quan talla el fil, amb s'espasa,
la Sibila.

Bernat Vidal i Tomàs

Els qui ballaven per les sales
Surten i guiten, des del moll,
Un estel nou que passa el coll.

El coraller ho sap pel pirata
Que amaga els tints en bucs d'escata
Quan crema l'arbre dels escrits;
Al capità d'una fragata
Li ho diu la rosa de les nits.
L'or i l'escuma d'una mata
Clamen somnàmbuls, pel serrat:
A cal fuster hi ha novetat.

El plor dels rics salpa pels aires,
I les rialles dels captaires
Solquen els glaços del teulat.
Un pastor ho conta als vinyataires:
A cal fuster hi ha novetat.
El roc dels cims escampa flaires.
I al Port mateix, amb roig roent,
Pinten, pallards, l'Ajuntament.

El jutge crema paperassa
Pels anys revolts, a un cap de plaça,
I el mestre d'aixa riu tot sol.
El fum dels recs ja no escridassa
I els pescadors faran un bol,
Tot és silenci al ras de raça
Quan els ho diu l'autoritat:
A cal fuster hi ha novetat.
(...)

Res no s'acaba i tot comença.
Vénen mecànics de remença
Amb olis nous de llibertat;
Una veu canta en recompensa:
Que a cal fuster hi ha novetat.
Des d'Alacant a la Provença
Qui mor no mor, si el son és clar
Quan neix la llum en el quintar.

La gent s'agleva en la nit dura,
Tots anuncien la ventura,
Les Illes porten el saïm,
I els de l'Urgell, farina pura:
Qui res no té, clarors del cim
La fe que bull no té captura
I no es fa el Pa sense el Llevat:
A cal Fuster hi ha novetat.

Al capdavall la fosca, l'arribada

—tanta vella fatiga, tanta encesa
solitud—, mentre la neu darrera
cerca pel vent l'ombrívola batalla.
Camp enllà, mar enllà, somnis enllà,
amb gest antic m'acollirà la Dama
—¿cap a Tu, clar Infant, cap a més pura
vida o més pura mort?—, ja a trenc de l'alba.

JOSEP MARIA LLOMPART

NADAL

Un altre cop i arriba Nadal. Ja hi tornam esser. Els carrers s'omplen de llums, i els colors i l'alegria enrevolten la nostra vida.

Nadal a més d'amor, és il·lusió, la il·lusió d'un nin davant tots els somnis, un nin ple de vida i sobretot, ple d'un coneixement moltes vegades inexplicable.

Un nin és una veritat dintre cada Nadal. Ell sap que vol un cotxe teledirigit, una pepa de pedaç... i sobretot amor al seu costat.

Un nin d'avui no cerca aquella jogueta complexa per matar, no cerca una pistola per jugar. Ell vol un joc de construcció o un tren per compartir les hores d'un dia trist i gris amb son pare.

Un nin admira els grans, però d'ells no vol la maldat. No vol la cara negra dels llocs on solament els grans saben jugar a matar, a destruir vides sense cap explicació.

Un nin és veritat dins Nadal, un Nadal que cada any plora Pau. Per això elevem cap a les estrelles l'oració (del santanyiner Llorenç Vidal) d'un nin davant una jogueta bèl·lica:

"Senyor que tot ho heu creat, tenc en les meves mans una jogueta com les que usen els homes per matar els altres homes...

Amb joguetes com aquesta, però de veritat, es mata al Viet-Nam, a Palestina, a Irlanda i... per què no dir-ho?... també es mata, encara que sia una mica manco, entre nosaltres.

Jo tenc aquesta jogueta perquè me l'han regalada, perquè m'han enganat dient-me que era polida, perquè l'he vista a la televisió i al cine...

Però pens que a Vós, que sou el Pare de l'Amor, no vos agradarà que jugui amb aquest objecte que imita instruments que serveixen per matar.

Per això, en aquest Nadal, vos ofereixo, Senyor de la Pau i de la Vida, aquesta jogueta i vos deman que il·lumineu els nins de tot el món perquè no vulguin més joguetes bèl·liques, els pares perquè no en comprin i els fabricants i venedors perquè deixen d'enverinar la nostra infància amb joguetes que imiten instruments que serveixen per matar".

GOB.
Santanyí.

SUPERVIVENCIA HUMANA

Dins la programació d'actes culturals duits a terme per la Delegació local del GOB, és important destacar, endemés de l'exposició dels deu anys d'història de l'entitat, la conferència pronunciada a la Casa de Cultura per D. Climent Garau, que va tenir un poder de convocatòria superior al previst pels organitzadors. Potser els qui hi eren presents, pel fet de tenir la qüestió més o menys assumida, ni hi feien tanta falta com els qui lluien per la seva absència.

El conferenciant va

fer una introducció sobre la cosmogènesi, recalcant, amb èmfasi, que l'aparició de la vida al planeta va esser a partir de les successives i complexes combinacions químiques que es produïen entre composts purament inorgànics, per arribar després a les complicades estructures dels aminoàcids imprescindibles per a la formació dels primers organismes vius.

Després va parlar de la història demogràfica de l'home, desorbitada, sobretot a partir dels darrers segles, mentres va contem-

plant la desaparició de les espècies. A més encara, va introduint uns canvis grossos en l'ambient que l'envolta, fent perillar de cada vegada més l'equilibri ecològic de la Terra.

Ens feu veure com tota aquesta acció humana està duent a port la desaparició de les zones inalterades i l'augment de la desertització. Els pulmons terrestres van minvant la seva capacitat de reciclatge de l'aire, i l'excés de monòxid i diòxid de carboni fa alçar la temperatura, amb possibilitat, a llarg termini, de la

pujada del nivell marí per la fusió del gel polar, amb totes les conseqüències de canvis climàtics i amb la reducció de les zones habitables.

"L'home d'avui —va dir— no posa esment en calcular la injustícia que comet amb les generacions que vendran després d'ell, ni posa esment en crear els més grans dispositius imaginables per destruir la generació present".

Qui està capacitat per a reflexionar i ho vulgui fer que ho faci.

C. Aguiló.

TEMPS DE NADAL A S'ALQUERIA BLANCA

Tot em fa pensar que quan érem petits feia més fred que ara per S'Alqueria Blanca. Sempre teníem les cames blaves i els llavis ens prenién el trot. Les dones tenien vaques per les cames. Els camins i carrers i carreretes sens asfalt eren clapats de bassals i el fang que era rosat. Les piques d'abeurar el bestiar i les piques on bevien la gallina tenia un dit de glaç, que anomenàvem vidre o tel i rompíem amb el puny.

Prop de Nadal, acabada l'escola, de bon matí, amb tot el fred de la terra i una senalla de dues barcelles, dues llesques de pa amb botifarró o llonganissa novella, una colla d'escolans partíem cap a darrera sa Penya Bosca, cap a la part que mira a Ca'n Moll amb un pi ver, al Clos d'En Peris, partió amb Felanitx. Allà es feia una molsa vellutada de dos dits, que, com cada any, juntament amb els talls de savina i mat i pi i bolletes del bon pastor portarien la flaira de garriga a la cova de Betlem i a l'església creuada d'enfillals de murta i neules. Quasi sempre berenàvem fent camí perquè s'imposava visitar l'amo En Miquel de Son Bernadí, que ens obsequiava amb unes figures de moro hivernenques, que al clavar-hi les dents cruixien com a cristall, i amb la música dels ferreguins.

Una vegada plens de panxa començàvem la tasca d'arrancar la molsa vellutada i col·locar-la dins la senalla gran però no de qualsevol manera sinó en sostres de tal manera que la pelfa dels líquens s'acaràs amb l'altra cara dels líquens i mai la negra terra de mata no enfosquís la verdor tan brillant. Era un ritual arrancar de la terra o de la roca la pelussa humida i depositar-la dins la senalla. Les mans i

*Antic betlem de S'Alqueria Blanca
Foto: Josep Ma. Font*

els braços i d'una manera especial les ungles romànien com les d'un carboner rivetades de dol. Una vegada finida la tasca es feia necessari encendre una fogatera per escalfar les mans balbes. Qui sap si fou així que coneguèrem el gust dels primers cigarrets.

Una altra cerimònia era la d'enllestir el betlem dins la cova perenne del retaulle de la Puríssima, bastida amb degotissos de qui sap quina cisterna del poble. Primer es retiraven tots els brots secs d'herbei mustii de tot un any d'estar estojats darrera la tela que representa el naixement del Bon-Jesús pintada per un germà del Rector Sebastià Guasp. L'estructura betle-nística variava poc d'un any a l'altre. En tot el temps de la meua infantesa mai no vaig veure comprar cap pastor fins que no fa massa anys que es comprà un misteri nou. La Mare de Déu del misteri antic anava vestida de seda blanca i un mantell cel, amb brodats i galona.

Sant Josep anava endiu-menjat amb vestit i mantell de seda també, morat i marró, els seus colors habituals, adonats amb galona. Els pastors i la pastora coneguda per "sa indiateria" eren mallorquins i vestien una rica varietat d'indianes. Entre i entre hi havia pastoretos i pastoretetes més petits i molts graciosos, que solien passar l'hivern dins un caixó amb alga. Tots els detalls d'aquestes figures em fan pensar que eren obra de José Fernández i Segura, més conegut per "es Santet" o al manco sortits del seu taller. L'infant Jesús, embolcallat dins vistós menudall enrandat, primer ajaçat a un llit de ràfia i després assegut a una cadireta daurada, era d'una altra època i d'un altre taller, segurament d'Olot. L'escabellada glòria de fils i cotó, era del temps de la guerra i fou ideada pel mestre felanitxer senyor Antoni Rigo Puig. Altres àngels de paper es disposaven pels degotissos i

estalactites de la cova, adornada amb neules calades i oloroses mandarines.

I com ens agradava entrar dins la cova i anar disposant cada una de les figures al seu lloc centenari però que cada any ens semblava nou de trinca quan després de les solemnes i llargues matines i el cant de la Sibila s'arregussava la cortina vermella destenyida pels anys, al temps que el celebrant entonava el Te-Deum laudamus... i tots els ulls fitoraven el betlem.

I així un any rera l'altre des del temps del Vicari Vell, el porrerenc mossèn Gabriel Mora, que vers el gener de 1866 bastí el betlem i adquirí les figures de Jesús, Josep i Maria per valor de 39 lliures i 10 sous i l'any següent comprà "quatre pastors vestits de llana pel Betlem". Uns i altres arribaren a més que centenaris i és d'esperar que romanen a bon recobro com pertoca pel seu mèrit artístic i antigor. Així ho esper.

MESTRE PEP DE S'ALJUB I L'OFICI DE SABATER

Té els cabells blancs i per la cara li regalima la bonhomia i la serenor. Té la veu baixa i el seu parlar és pausat. El tec-tec del seu martell sols no trenca la pau del carrer de la Pau, a la cantonada del carrer del Bisbe, just al lloc on passava l'antiga murada. El taller és petit i cairat com un dau. Una agradable olor de couro s'apodera de l'ambient. El taulell no és un taulell clàssic, dividit en compartiments com les tanques de la nostra geografia humanitzada. Tatxes i tatxons umplen les cobertores, capgirades, de productes comercialitzats. Un bell desordre d'eines. Alesnes i martells. Escapolons de pell i trossos de vidre. Antiques eines de fust, honestes de tant de treballar. Un foguer, que qualche fumador incorregible va oblidar sobre una paret. I cobrint tot el mur frontal de la petita estança, la mar nostra, la de les nostres cales, amb mil tonalitats ja una mica esvaïdes, tampada sobre calendaris caducats. Es en Josep Sbert Ferrer, "mentre Pep de s'Aljub", nat el 1909. El seu ofici: fabricant i restaurador no mecanitzat del vehicle més antic i més segur del món. Era al·lot pucer i ja feia de sabater sense guanyar un cèntim.

-Mestre Pep, quan començàreu a fer de sabater?

-Vaig començar a fer de sabater que tenia deu anys i la primera feina que vaig fer va esser adreçar tatxes.

-Amb quin mestre?

-El Mestre era en Llorenç Creus, el pare de l'escolà. Després d'adreçar les tatxes m'enviaven a cercar el berenar de tots els altres sabaters.

-Hi havia molts de sabaters llavors, a la vila?

-En el taller que fèiem feina n'hi devia haver set o vuit. Et puc anomenar, quasi quasi, qui eren. Hi havia en Miquel Martina, en Miquel Burguera, en Toni Teixidor, en Tomeu des Tren, un que nomia Gori, i després, més endavant, va venir mestre Pep Sabater, que era el pare d'en Juanito.

D'esquerra a dreta: Mestre Pep Sabater, en Tomeu Banyeta, en Joan (fill de mestre Pep), en Pep de S'Aljub i mestre Cebrià, fotografiats en el carrer d'Es Rafelet.

Jo hi vaig fer feina molts d'anys aquí. I després va venir mestre Cebrià, i en Tomeu Banyeta. També hi havia la repuntadora, que li deien la Tia Rosa. Va tornar molt vella i en va venir una que li deien n'Aina Orella. Llavors la meua missió era dur els parells a juntar a n'Aina Orella. Tenia aleshores tretze o catorze anys. També en va venir un que li deien en Pere Mort, de per Llucmajor. Com jo hi vaig anar també hi havia na Margalida Sastre, que després va esser la meua sogra. Vaig començar a fer de sabater l'any devuit o l'any denou.

-Quins altres sabaters hi havia a Santanyí que tinguessin taller obert?

-Hi havia Ca Mestre Simó, en el cantó devora s'Abeurador. Aquí hi havia bastants de sabaters. Hi havia en Tià Mas que hi feia feina, en Jaume Llesco, el fill, en Blai... Hi havia Can Trapasser, en el carrer del Centro, que ara hi ha l'"exclusiva". N'hi ha tres o quatre que feien feina. Jo també vaig arribar a fer-hi feina en aquest taller. L'amo era Mestre Joan. Hi feia feina el seu fill i també en Jaume. Per aquí també hi

ha desfilat un cosí que li deien en Joan Alena, que llavors se'n va anar a estar per Llucmajor. Antigament, com jo vaig començar a fer feina hi havia Can Barato, que estava on després va estar Mestre Llorenç Creus. També hi havia en Cebrià, en el carrer del Sol, mestre Sento, i mestre Emili, en el carrer del Bisbe.

-Totes les sabates es feien a mà?

-Quasi tot es feia a mà. A qualche lloc ja hi havia màquines, però unes màquines molt dolentes. Com ja anava a escola, que encara no feia de sabater, a Sa Placeta de s'Escola Vella, hi havia Ca n'Orell, que era el taller més important del poble, en aquella època.

-Quin era el procés per fer unes sabates?

-Ara t'ho diré. Hi havia sabates d'una sola i de dues soles. La de dues soles anava jus-solada, li cosien la gira, voltant voltant, i després a damunt la gira li posaven una ànima i l'emplantillat i la sola mestra que era la que havia d'anar per terra. I ho repuntaven amb una alena que es deia l'esquiro. Bé, la primera feina era posar la plantilla a la forma, ficant-li tatxes. Una

a la punta, una a darrera i una a cada costat per emmotlar la plantilla a la forma. Li posaves banyada i quan era eixuta adreçaves la plantilla, li feies els entretalls per poder-la jus-solar. La jus-solada era la base principal de la sabata d'home, sortir bé o no sortir bé.

-Em voleu dir quines són les parts d'una sabata?

-A la part d'abaix, a davant, hi ha la planta, després els francs, i seguidament el tacó.

-Què és l'empena?

-L'empena és la part de davant, a dalt. Tota la resta són els darreres. Cada model té un nom. Aquesta sabata fermada es diu una russa.

-Quines altres sabates feien un temps?

-Elàstics, bolseguins, que són unes sabates amb tres sivelles en el costat, polaines...

-Varques, ja no n'heu fetes?

-Sí. Moltes. Consisteix en una planta ampla, que ella mateixa es posa amb la punta per amunt. La feien molt ampla perquè el rostoll no punyís pels francs dels peus. Duïen un sobresòl davant i un sobresòl darrera. I una trinxa damunt

el sobressòl de davant i una sivella en el costat.

-Em volem dir els noms que recordau de totes les eines que s'empraven un temps?

-Unes tanalles (estenaies), un martell, martells plans i martells redons. Els redons era per picar damunt els francs i els plans per picar a la sola. Una alena, l'esquirol, un punxó, un foradador.

-Què és l'esquirol?

-L'esquirol servia per repuntar la sabata, la sola. És una alena que en comptes d'esser plana és triangular.

-Què més empràveu?

-El bitzago. És una

fusta que serveix per dar llustre als cantells. I la pata, per donar forma a la sola, perquè quedi ben afermada a l'emplantillat. El picador de punt, servia per adornar el punt. N'hi havia un de més gros que li deien la xapa i només tenia un tall, mentre l'altre en tenia dos.

-Què valien unes sabates?

-Unes deu pessetes. Era molt. Jo fins que vaig tenir desset o devuit anys no vaig guanyar dos cèntims mai. Els que anàvem a mosatge no guanyàvem res.

-Podeu contar qualche anècdota?

-Te'n contaré una, però no vull anomenar qui és. Era

un dissabte de Sant Andreu i fèiem unes sabates a una al·lota que l'havien de vestir de llarg. No havia anat vestida de llarg mai. I volia unes sabates amb tacó, i li vàrem fer un tacó que pentura que tenia quatre o cinc centímetres. Perquè els tacons els fèiem de tapa en tapa, no com ara que el tacó ja ve fet. I li vàrem acabar les sabates devers les deu del vespre. I va venir la mare i la filla, i li vàrem acabar les sabates. Les hi vàrem assajar i li varen estar molt bé. Però sa mare les va trobar amb un tacó alt. I va arribar a dir-li: "Aquestes sabates no les duràs, Perquè això són unes sabates..." Llavors deien puta.

Ara diven prostituta. I ara no em recorda si les se'n va dur o no les se'n va dur. Eren les onze del vespre i hi havia els crits a dins la botiga.

-Heu deixat cap nom d'eina?

-L'estirapeu, que és per a aguantar la sabata damunt els genolls.

-Sabeu cap glosa pròpia de l'ofici?

Un sabater com tacona se posa a un ui de sol i se menja ses vuitenes amb sos dits plens de cerol.

Moltes gràcies mestre Pep, i que per molts d'anys vos poguem manar feines.

Cosme Aguiló.

Santanyí, desembre 85.

CELEBREM NADAL

Entre els molts i bons costums del poble mallorquí, en aquests dies nadalencs, destaca el de compondre el betlem casolà i familiar, cosa molt celebrada per l'al·lotea.

El fet d'anar a cercar el "verdet" i altres elements vegetals pel betlem, no sols és una presa de contacte amb la naturalesa, amb l'aroma del romaní i de la marina humida, sinó que també és tot un símbol ecològic el dur a casa un poquet d'aquesta naturalesa per fer festa al nin del betlem.

El betlem és la representació gràfica del naixement de Jesucrist.

Seguint la tradició, el betlem sol muntar-se sobre una taula, a un racó de la sala. La part central està formada per la cova, construïda de pedres, cartró o d'escorça de suro. A dins s'hi col·loquen les figures del nin Jesús, la Mare de Déu, Sant Josep, la mula i el bou; en els voltants de la cova hi ha un paisatge molt variat, amb muntanyes, penyals, caminois, arbres, caes, pous, la sínia i el molí de vent. Escampats per allà hi ha els pastors les ovelles, bous, gallines i tota mena d'elements característics de la nostra vida rústica i popular.

Tot això emmarcat per gran abundància de vegetals, mata, xipell i

bolles del bon pastor. L'element dominant és el "verdet" que simula molt bé les pastures pes les ovelles.

Els pastorets, avui de plàstic i ahir de fang, han anat perdent la seva personalitat mallorquina ja que el seu vestit de pagès ha estat substituït per altres indumentàries impersonals. Recordam aquells pastorets de Ca'n Gaspar que eren tot un símbol del betlem mallorquí.

Les neules són altre element típic. Semblen estels, que penjats de les branques, il·luminen l'escena de la nit del betlem.

Un poquet de farina sobre les muntanyes més altes,

serà el darrer detall per aconseguir un ambient fred d'hivern.

Crec que el betlem, és una tradició que no hem de deixar perdre.

De cap manera hem de substituir aquest betlem mallorquí per altres elements importants i imposats a força de publicitat i consumisme.

Naturalment ens referim a "s'arbre" propi de les terres nòrdiques del continent, que mai arrelarà en la conca mediterrània, de clima calent.

No estam, ni molt manco, en contra dels costums d'altres pobles, sinó més bé, tenim el deure de potenciar el que és nostre i constitueix l'essència

de les nostres tradicions.

D'altra part, aquests dies, els mitjans de comunicació ens ofereixen, amb una publicitat ben preparada i estudiada, un Nadal com a símbol de consumisme. El nostre Nadal no és aquest. El torró d'ametlla, les coques bables, el cant de la Sibilla, les Matines, les neules, els Reis, el tió a la xemeneia, el betlem casolà... Aquest és el nostre Nadal.

I com diu l'adagi popular: "Es foc, es betlem i la mar, sempre tenen què mirar". Preparam idò el betlem i amb ell celebrem un any més les Festes de Nadal.

Pau per tots.

Miquel Barceló i Vidal

INFORMACIO LOCAL

ACTIVITATS MUSICALS EN LA FESTA DE SANT ANDREU

Eriguany, la festa del Nostre Patró tingué un marcat caràcter musical, tot coincidint en l'any Europeu de la Música.

El dia 22, festa de Santa Cecília patrona dels músics, a les vuit del vespre fou celebrada una missa en la qual cantà diverses composicions escaients la Coral Sant Andreu. A la sortida, els components de la Coral i convidats passaren al local de la rectoria on fou servit un bon refresc.

El dissabte 23, tingué lloc l'anunciat concert-homenatge a n'Antònia Mir, persona molt estimada dins la vila per la seva dedicació total a la música.

A la primera part, la Coral Sant Andreu interpretà algunes peces del seu repertori. Un membre de l'esmentada agrupació coral, en nom de tots donà les gràcies a n'Antònia per tot el que suposa la seva dedicació a la

música, recordant la seva participació en la fundació de la Coral, el Petit Grup i la tuna per allà formada.

Després, en Marc Vallbona interpretà al'orgue unes composicions que foren del gust del públic.

Finalment actuà la

Banda de Música.

En el transcurs de la vetlada, el batle entregà a n'Antònia una palanquilla de plata i el rector, en nom del Consell Parroquial i de les altres associacions vinculades a la Parroquia li féu entrega d'un pergamí emmarcat, corresponent a un llibre de psalms del s.XVII.

Acabat el concert n'Antònia rebé l'enhorabona de tot el nombrós públic assistent.

El divendres 29, l'Escola Municipal de Música ens oferí una mostra del seu bon quefer en una nova vetlada musical.

Actuaren els solistes: Josefina Montoro i Margalida Llambies amb Cantàbile. Juan Carlos Sánchez i Agustí Pons, A. Nous Deux i Le Kiosque a Musique. Concepció Vidal i Pere Bonet, Melodia. Pere Plazas i Pau Roig, Largo de Häendel. Margalida Llambies i Catalina Julià, 5 sonatina de Bettowen. Antoni Vila i Miquel Serra, Diálogo. M. del Carmen Casado i Pau Roig, Menuetto del Cuartet en Re menor op. 4 Antoni Burguera i Margalida

Llambies, Serenata de Shubert. Margalida Campins i Margalida Vicens, Duo no. 2 de Romero. Pere Bonet i Maria Roig, La Gavotte des Damoselles. Pau Roig i Margalida Tomás, Ave Maria de Shubert. Miquel Ballester i Maria Roig, Aires de España.

Finalment els professors de l'Escola, Juan Félix, Maria Roig i Margalida Tomás interpretaren Concert per 2 Clarinets i piano de Mendelsshon i Suit per piano i clarinets de Rösser.

Per acabar fou interpretada la "Sinfonia del Juguete" de Haydn per tota la banda completa, dirigida per Miquel Bonet.

El dia de Sant Andreu a les 21, posà punt i final a les festes el gran concert de na Donna Hightower. L'església de gom en gom. A la primera part, na Donna interpretà un repertori propi del seu inimitable estil de Negre Espiritual. A la segona part intervingué la Coral Sant Andreu i conjuntament interpretaren "Rossinyol" cantant a duo na Catalina Bonet i Donna Hightower, així com "Ver a Jesús", per acabar amb un

Foto: Antoni Pizà

Foto: Antoni Pizà

apoteòsic "Eimen" conjuntament amb els assistents que omplien la nau del temple. Fou un gran final de les festes patronals de Sant Andreu 85. M.

Ens ha arribat la notícia que Pere Adrover Pizà ha estat nomenat nou delegat de la Caixa de Pensions de Santanyí.

SAL I XEIXA li desitja molts d'èxits en aquesta feina i que estigui molts d'anys entre nosaltres.

Durant les festes de Sant Andreu, proliferaren les exposicions.

A l'escola Graduada, professors i alumnes organitzaren una interessant mostra d'eines i utensilis avui en desús. Aquests materials ompliren dues sales i part del pati. La diversitat d'ormetjos allà representats era gran, quasi bé tots els oficis de la nostra vila hi estaven representats; tot degudament col·locat i etiquetat.

Recordem que l'any passat, l'escola esmentada presentà aquella exposició de fotografies antigues, que tant agradà al públic... èxit mantingut en aquesta mostra etnològica.

A la biblioteca de la Casa de Cultura, la delegació del GOB - Santanyí muntà l'exposició 10 anys d'història del GOB.

La mostra reünia un bon aplec de fotografies de gran qualitat, així com cartells i altres materials, tot relacionat amb la protecció de la naturalesa.

Al mateix temps es projectaren diapositives al·lusives al tema. Cal esmentar que la pancarta que anunciava aquesta exposició, col·locada amb permís de l'Ajuntament, fou destruïda durant un dels dies en que estava oberta la mostra. Els organitzadors feren la corresponent denúncia a la Policia Municipal.

Per altra part a la sala d'actes de la mateixa Casa de Cultura es presentà l'exposició "La pintura religiosa a Santanyí, segles XVII-XIX".

La mostra, organitzada per l'Ajuntament de Santanyí, estava composta

per 20 obres pictòriques de tema religiós, moltes d'elles relacionades amb la nostra vila.

Per primera vegada es pogueren admirar degudament alguns quadres que per la seva ubicació era difícil la seva contemplació. Col·laboraren les parròquies de Santanyí, S'Alqueria Blanca, Calonge i també alguns particulars.

L'Ajuntament edità un catàleg amb un comentari de l'exposició a càrrec d'Andreu Ponç, i amb fotografies de les pintures presentades, originals de Joan Piña.

Les tres exposicions esmentades foren molt visitades i del gust del públic.

Aquest mes passat ha estat la plena de les matances. El dia 25 fou les matances de Rafel Cànaves Portell C/ Castelnovo 21. La notícia està en què matà un porc de 22 mesos de 413 quilos. Hi haurà sobrasada per molt de temps.

En dies passats s'han duit a bon fi algunes obres a l'Església consistents en petites reparacions. De totes elles destacarem el fet d'haver substituït els vidres de la claraboia. Encara que s'han reproduït els mateixos colors dels antics, aquestes resulten més pàl·lids.

Amb motiu de la campanya per la segona fase de la restauració de l'Orgue, els nostres pintors han elaborat cartells que han estat col·locats en els laterals de les entrades al temple. Els autors són: Miquel Ferrer, Maria Suau, Andreu Ponç i Jeroni Burguera.

El passat dia 23 de novembre, fou constituïda una nova societat esportiva. Es tracta del Club Tennis Taula Santanyí, el local social del qual quedà a Can Piquer.

El Club Tennis Taula Santanyí, de moment ha federat un equipo "senior", esperant en el futur poder ampliar-se amb altres equips i altres esports.

La directiva del nou club quedà formada així:

President: Bartomeu Sitges.

Delegat entrenador: Se-

bastià Barceló.

Secretari: Blai Munar.

Tresorer: Antoni Serra.

Vocals: Joan Ferrer, Andreu Bennàssar, Salvador Adrover, Guillem Pons, Miquel Salvà, Joan Vidal, Pedro Munar, Damià Barceló i Francisco José Gutiérrez.

Desitjam molts d'èxits i llarga vida al nou club.

Joan Riera Ferrari ha presentat al Museu de Mallorca una col·lecció de pintura relacionades amb el Fasnacht de Basilea. L'exposició fou presentada pel Professor Hansruedi Striebel, Conseller del Govern del cantó de Basilea i també hi va intervenir Pere de Montaner, de part del Govern Balear. La mostra inspirada pel carnaval del Bâle ens demostra el poder creatiu de Joan Riera Ferrari, que es completa amb l'altra exposició, a la vegada oberta a la Banca March ciutadana sobre la temàtica d'un bidó trobat a la mar, l'asfalt i les façanes descrostades, alguna d'elles de Santanyí. Amb les dues exposicions, Joan Riera Ferrari, es presenta individualment i per primera vegada a Ciutat i com a pòrtic de les exposicions de Hannover, Venècia, Munich, Basilea, Berlín i Hansburgo.

Joan Riera Ferrari és un manacorí veí de Cala d'Or i més concret de Cala Llonga, on té el seu estudi i on mostra la seva pintura que després exposarà a importants capitals d'Europa.

Guillem Sagrera no era de Santanyí. El que es seu donau-li. A "La Vanguardia", suplement del diumenge 8 de desembre i al capítol dedicat a Nàpols, "El Mediterráneo ciudad, Capítulo IX", ens enfloca que el mestre Guillem Sagrera era "Nacido en Santanyí, casado en Perpiñán y muerto en Nápoles el año 1454". Guillem Sagrera treballà al Castell Nou de Nàpols, on, en temps de Mussolini enviaren a demanar pedra de Santanyí

per reparar el Castell Nou. Però si ens cap l'honor de tenir la pedra, no ens cap l'altre honor de tenir com a santanyiner a Guillem Sagrera, que l'obrà. Segons bones notícies era de Felanitx.

"1986 Calendari dedicat a Blai Bonet". L'Obra Cultural Balear, Llibres Mallorca, Gràfiques Miramar, entre altres, han editat un calendari per a l'any nou 1986 amb poemes de "Quatre promeses de Setmana Santa", "Entre el coral i l'espiga", "Cant espiritual" i "Comèdia" de Blai Bonet, que ha il·lustrat el pintor Joan Bennàssar.

Amb un pressupost que supera els quatre milions de pessetes, l'ajuntament ha aprovat el projecte de restauració de Sa Torre d'en Beu, obra de l'arquitecte J. González de Chaves. El Consell aportarà una bona quantitat de diners. La resta correrà a càrrec de l'ajuntament. En estar més informats ampliarem aquesta notícia. El projecte de restauració es troba a exposició pública.

També es parla de la restauració de Sa Porta Murrada amb un projecte a càrrec de l'arquitecte Antoni Ramis, i amb l'ajuda monetària del ministeri d'obres públiques. També aquesta notícia serà mereixedora de més atenció en pròximes edicions.

A pesar de la mica de fredor dominant es troben ara i suara esclata-sangs. en vérem un de bona mida recol·lectat per en Damià Barceló. No va dir en quin agre.

La coral infantil de l'escola Pública que dirigeix Isabel Clar, participà el passat dia 13 en el concurs de villancets, que anualment se celebra a Porto Cristo, quedant classificats per la final que tindrà lloc el proper dia 20. Enhorabona als participants.

SAL I XEIXA

NAUFRAGIS A LES COSTES DE SANTANYÍ

Amb el record, molt fresc encara, del tràgic final de la barca de bou "SAN PEDRO", em ve a la memòria un interessant article aparegut al quinzè "Santanyí" l'any 1958. L'autor Bernat Vidal i Tomàs, donava compte d'una sèrie de naufragis ocorreguts a les nostres costes.

Aprofitant aquestes notes, altres documents localitzats i notícies recollides de viva veu, intentaré elaborar un breu comentari sobre aquests dissortats esdeveniments.

Ja en temps ancestrals, les nostres aigües foren solcades per les embarcacions fràgils i marineres dels feinicis, grecs, romans, àrabs i demés pobles de la Mediterrània i d'altres llocs més llunyans.

S'acostaren a les nostres riberes amb molt diferents intencions: el comerç, la conquesta, la pirateria...

Els perills de la navegació en aquelles saons era gran; i algunes d'aquelles naus pagaren un alt tribut al Déu del Mar. Restes de vaixells reposen enfonsats al llarg de la costa del nostre terme: Cala En Tugores, S'Illot d'en Curt, Punta de sa Creta, Cala Figuera...

Per altra part, la toponímia de la ribera de Santanyí ens lliura alguns noms que molt bé podrien fer referència a certs naufragis: Es Caló d'ets Homos Morts, Sa Barca Trencada, Sa Punta de Sa Dona Morta... (1).

A l'Arxiu Municipal de Ciutat es troba un document que parla del naufragi d'una tartana francesa el 1787. Vegeu la transcripció:

"Muy Ilte. Señor: Doy aviso a V S como esta mañana la patrulla y los toreros de la torre llamada den Gost, de esta Ribera, me han dado parte que en el paraje llamado la Punta Negra havia una tartana encima de las rocas, junto a la orilla; luego inmediatamente he pasado por allí con el Esno. y el cabo de Dragones que se

Foto: Antoni Burguera

halla destacado en esta villa, y llegados allí hemos encontrado el capitán Jayme Restau con siete marineros en el arenal de la Punta Negra y le he preguntado de que nación era, y me ha respondido era francés, que venía de Barcelona y que había salido cosa de cinco días; me ha enseñado su patente, la que he mirado de cosa de seis pasos lexos, es de 19 de Agosto proximo pasado, su carga quarenta y dos molas de esmolar y una bota de cinco quintales de pega, y dice llevar cincuenta onzas de oro, cuya tartana San Antonio, dicen ellos se ha abierto la propa y se ha llenado de agua, aun tiene toda la maniobra, árboles y velas, no se ha perdido nada. He puesto lugares tenientes y soldados que están de centinelas para que nadie comunique con ellos hasta que VS mande lo que sea de su agrado.

Quedando como siempre a sus órdenes rogando á: Dios lo g. de m.s.as. Santanyí y Septbre. 2 de 1787.

Muy Ille. Sr. A los pies de V.S. su nuevo seguro servidor Dr. Guillermo Oliver, Esno. R. por el Bayle RI.

Al Muy ille. Sr. Regente".

El 23 de gener de 1848 s'incendià el vaixell de guerra francès "LE COURRIER". Altre cop el succés tingué per escenari el Cap Salines, pre-

sidit per la silueta altaro-sa de la desapareguda Torre de Na Gosta.

Els 180 homes que composaven la tripulació foren salvats per un llaüt de pesca. Santanyí no escatimà esforços per tal d'ajudar als naufragis.

Les restes d'aquest vaixell foren extrets del mar dos anys després.

Quinze anys més tard, el 1863, es construïa el far del Cap Salines, ajuda imprescindible per a una navegació segura.

El 18 d'octubre de 1875, naufragà davant Cala Santanyí el vaixell italià "TERESA". El Cargament d'aquesta embarcació era de 400 sacs d'ametles, part de les quals foren tretes a la platja per les ones. Algunes persones en recolliren, per sembrar, pensant que serien d'una varietat de qualitat. He vist uns vells ametlers nascuts d'aquestes llavors, que els pagesos anomenen "ametlers d'es barco".

Restes d'aquest naufragi apareixen sovint sobre l'arena de Cala Santanyí.

La nit de Santa Margalida del 1911, la goleta italiana "CAMELIA" s'incendià davant Cala Llobards. Aquesta nau, amb un desplaçament de 273 tones, procedia de Civitavecchia, i es dirigia a Sevilla. La seva càrrega era fusta de reure. L'incendi es produí a causa d'explosionar una cafetera d'esperit. El foc s'estengué

tan ràpidament que la tripulació, composta per 10 homes, es veié obligada a abandonar la nau. Ajudats per un pescador arribaren al Cap Salines, traslladant-se després, per mar, a Cala Santanyí. Es donà avís a les autoritats de la villa, que organitzà l'obligada observació sanitària a Cala Llobards, així com l'ajuda als ferits.

Aquest naufragi ocasionà dues víctimes: el capità i un fill del propietari de l'embarcació. Foren enterrats al nostre cementiri i traslladats, uns 15 anys després, a l'Itàlia. La caixa que contenia les restes d'aquells mariners anava coberta amb la bandera de la seva nació.

Al cementiri de Santanyí resta com a record la làpida de la sepultura. Porta la següent inscripció:

QUI E SEPOLTO EN-
RICO CAMELIA DI ANGE-
LO E LUIGIA NATE PAO-
LILLO DI TORRE DIL
GRECO. ITALIA. MORTE
IL 22 JULGIO 1911 IN
SEQUITOA SCOTTATURE
SI PORTATE DEL INCEN-
DIO DEL BASTIMENTO
CAMELIA LA SERA DEL
20 JULGIO 20 - 1911.
IL PADRE; MADRE, Y
FRATELLI LA SORELLA
FLITTI DAL DOLORE
DEPONGONI.

A rel d'aquest esdeveniment, D. Joan Escalés Vidal, escrigué el llibre "SANTANYÍ HOSPI-TALARIO", obra que l'autor dedicà a D. Bernat Escalés, de So n'Amer, aleshores batle de Santanyí. En poble, amb la seva literatura casolana glosà el succés:

Va morir es capità
i s'amic que amb ell venia,
es divendres a mig dia
los se'n duïen a enterrar (2)
Andreu Ponç i Fullana

(1) COSME AGUILO -
"La toponímia marina de
Felanitx, Santanyí i
Ses Salines". Randa No.
10 pàg. 34.

(2) Aquesta i altres gloses
me les digué la meua pa-
drina Sebastiana "Sorda".

EVOCANT ES METGE COSME (1923-1985)

"...
aquél de buenos abrigo,
amado p'or virtuoso
de la gente
al maestro don Rodrigo
Manrique, tanto famoso
e tan valiente;
sus hechos grandes e claros
non cumple que los alabe,
pues los vieron,
ni los quiero hacer ceros;
pues que el mundo todo
sabe
cuáles fueron.
..." (1)

Jorque Manrique
(de Coplas a la muerte de
su padre).

(1) Es metge Cosme també se n'ha anat, servam, però, les obres.

Agombolat pels joves deixebles el vell mestre encara el darrer combat, amb la serenitat que dóna la consciència d'honestat en la més recòndita aventura. Per aquelles paradoxes de la vida, ell, que tants mals ha guarit, ara es troba impotent davant la pròpia existència. Coneixedor quotidià de l'ineludible procés vital (reproducció-creixement-mort) sap d'antuvi que el desenllaç és pròxim. I sols aquesta lucidesa fa grans i immortals els homes.

No calen estridències ni fingiments, sinó humanitat digna de ser-ho. Des d'ara els dos grans aiguavessos de cal metge recobraran llur silenci primitiu, i a la sala de la consulta, possiblement res-

taran oblidats l'indispensable fonendo i el miraculós maletí. El carrer de Sant Andreu, sense el neguitós tràfec ni les mirades interrogants dels vianants, també recuperarà una part de les seves més pregones arrels; com tot.

Resten ja lluny els anys d'aprenentatge del jove Cosme al costat del seu sobre al metge Bernat, alternats amb els seus estudis a l'Universitat de Barcelona, com el seu pas de metge resident a l'Hospital Clínic de la Ciutat Comtal.

Des de l'any 48 ençà han trascorregut més de trenta-cinc anys de dura brega, d'anades i vengudes, de nits d'insomni, al llarg dels quals el metge Cosme no ha escatimat mai un segon al malalt. Me'n recor que de petit, pronunciar els mots "metge Cosme" t'imposava seguretat i respecte aclaparador. En ell romanien la darrera paraula. I és quan els éssers estimats se'n van per sempre més, qu'ens adonem de llur vàlua, reconfortant-se en el testimoni de les obres perpetuïtzades. Justament per aquest inextinguible filó es redreça amb nervi la figura assossegada del pare dels santanyiners actuals, aquell alenar acadèmic i l'escut però enconhortador diagnòstic. Perquè el nostre metge Cosme exercia plenament allò que, de vegades

despectivament, s'ha anomenat "metge rural", expressió per altra banda portadora del significat essencial de la medicina: metge i malalt embarcats plegats per a l'assoliment d'un fi comú. Però difícilment don Cosme hagués estat capaç de resistir totes les llargues anyades sense una estaca ferma, apuntaladora del seu quefer diari; per això darrer aquest gran home també s'hi amagava una gran dona: sa senyora, dona Joanaina, quasi tan metge com ell mateix. Tot el terme de Santanyí, de punta a punta, ha gaudit del privilegi de ser aviciat per les mans del car metge, i encara distingits dels nostres visitants estiuencs, com Rita Pavons, Serrat o J.A. Segurado. La seva gran passió, tot i això, ben prest va aflorar, quan amb no gaire més de vint-i-cinc anys va dur al món N'Agustina de So n'Alegre. La intervenció fou l'inici d'una intensa dedicació als infants, en el

camp de la pediatria.

Tenyits per l'inesborrable empena de l'home exemplar, només ens cal donar-li gràcies, i seguir la seva obra: això és, fer realitat l'utopia de poble, es dir, compartir agermanadament cada bocí d'existència amb l'objectiu comú de preservar la vida. Poble que és necessari construir pedra a pedra, per petites que siguin, a imitació de l'obra que el metge ens ha ofert, com es fa la gran història. Treball vigorós, sí; però lleure sà a la vegada, perquè segur que don Cosme ens haurà deixat alguna que altra oblada o llampuga pel Barquet de l'Imperial cabrerer.

Com tots nosaltres companys il·lustres del finit metge també ploren la seva insubstituïble pèrdua: Antoni Albertí, Colau Llaneres, Dexeus...

En definitiva el nostre metge Cosme restarà sempre per al poble de Santanyí com un d'aquells punts de referència en els que tots els humans tenim la necessitat de fixar-nos per conduir afortunadament cadascuna de les nostres vides. I permeteu-me establir-lo a la vora de dos homes que en els darrers temps han contribuït més a fer poble a Santanyí; l'apotecari Bernat i don Guillem Parera; així ho crec sincerament.

A. Servermas

EL METGE COSME HA MORT

Dissortadament la notícia era esperada i encara ens va venir de nou perquè no volíem que es fes veritat. Ja se sabia que el metge Cosme, —així, d'una manera plana, com d'anar per casa, es coneixia a la vila— feia algun temps que anava xerec, que no estava massa bo, que si viatges a Ciutat, que si no sortia de casa-seva... Però un dia ens alegràrem tots perquè l'havien vist en cotxe per foravila o havia anat a donar els molts d'anys a un amic pel seu sant i havia sostingut una llarga i animada conversa. Semblava recuperat. De veres que semblava estar millor. Tots ho volíem que estàs millor, que fos el que era, que tornàs visitar els malalts, mal-

dament fos a les tantes de la nit o a les tantes de la matinada, que eren les seves particularíssimes hores de visitar els malalts—amics. I tots n'estàvem contents perquè era la seva manera de ser metge de capçalera, el metge que trobava la porta oberta, el metge que coneixia els indrets de les cases perquè ell es feia, era, com de casa. Ara, el metge Cosme Ferrer ens ha deixat, irremissiblement, la matinada fresca tardor i traïdora del 10 de desembre, a la seva Santanyí, on havia nascut feia seixanta-tres anys i on havia fet de metge una quarantena d'anys. Una quarantena d'anys de ser el metge Cosme, per diferenciar-lo del metge Joan, del met-

ge Nigorra, del metge Bernat, el seu sobre, del metge Jeroni, que també la mort va voler massa prest. Quaranta anys de fer de metge una vegada acabats els seus estudis a la Facultat de Medicina de Barcelona, on el seu nom i el seu record perdurava entre els mestres i col·legues. Ara la mort se n'ha portat un autèntic professional, un enamorat de la medicina, un vertader metge institució, un entregat i profund coneixedor del malalt, un metge que es guanyà la popularitat a pols i que a vegades va atendre a tot el poble ben totsol. Tots aquests caïres s'afilaren més i més i es feren evidents a l'hora en què els malalts que tots hem estat i que tot

hem tingut a la família, uns més que els altres, hem tornat la visita, a un per cent, al metge Cosme. D'aquesta darrera visita multitudinària en són testimoni tantes de flors que arribaren a cas metge, tantíssima de gent de Santanyí i dels voltants que assistí al funeral i a l'enterrament per donar-li el darrer Adéu-siau! i per testimoniar el condol a la seva esposa Joanaina i al seu fill Joan i altres parents. La vila i la rodalia, els de prop i de més enfora no hem perdut solament el metge sinó l'amic, que serà viut en el record.

Descansi en pau l'home bo que era el metge Cosme.

M. Pons.

NOTICIES D'ES LLOMBARDS

El nombre d'habitants d'Es Llobards va esser augmentat amb dos més, el passat dia 21 de Novembre amb el naixement de dos bessons, en Bartomeu i Damià Bonet Vidal de "Can Mino" fills de Bartomeu Bonet i Margalida Vidal, el seu pès fou de 2.650 grs. i 2.950 grs. respectivament.

L'esdeveniment es digue de destacar ja que feia més de cent anys que en es Llobards no neixen bessons.

Des d'aquí volem donar l'enhorabona als seus pares, padrins i familiars. Si convé, que no siguin els darrers.

El dia 1 de Desembre i per començar els actes en honor a la patrona la Immaculada, tingué lloc a l'església parroquial un concert d'orgue i flauta a càrrec de l'organista Francesca Suau i la flautista Antònia Maria Suau.

Varen esser molt aplaudides en totes les peces musicals, entre les quals tocaren: Marxa religiosa de Gluck, Adagio en re menor de J.S. Bach, Ave Maria de Schubert, Allegro de Mozart en flauta i orgue, Ave Maria de Bach-

Gonoud, també en flauta i orgue, Fantasia cromàtica de J.S. Bach, entre altres.

Tots els assistents romangueren contents en la magnífica actuació de les dues concertistes. Esperem que no sia la darrera vegada que venguin a Es Llobards per fer-nos passar una agradable vetlada musical.

Dia 7 i per continuar

amb els actes programats es realitzà un partit de futbito al pati de l'escoles entre l'equip Pons-Perelló de Santanyí i una selecció de jugadors d'Es Llobards. El resultat fou de 14 a 8, però s'ha de dir, que abans de jugar a Es Llobards ja havien fet el partit corresponent del torneig a Santanyí. De totes maneres hem de donar-los les gràcies per ha-

ver-se volgut unir a la nostra festa.

El dia de la Immaculada ja de bon matí els organitzadors començaren a dur la llenya i a compondre-la perquè a l'horabaixa estigués tot a punt per fer l'esclafit final, cosa que succeí a les 6 quan començà la missa solemne oficiada pels capellans D. Joan Ferrer, Mn. Miquel Barceló i Mn. Bartomeu Ramis, que fou l'encarregat de fer el sermó, on recordà com va néixer l'actual parròquia fa més de dos-cents anys. Intervengueren en els cànctics, el grup de sempre acompanyat pel poble amb l'orgue tocat per D. Joan Nadal.

Una vegada acabada la missa, la banda de música de Felanitx, que vingué, subvencionada pel Consell Insular de Mallorca, oferí un concert que fou molt aplaudit, fent passar una estoneta molt alegre a tots els assistents.

Per acabar la festa per enguany i damunt les 8,30, tots anàrem a torrar un poc de llonganissa a la plaça, on hi havia un gran caramull de

calius encesos esperant que hi posassin els trossets de xulla novella.

No hi hagué tanta de participació com l'any passat ja que el temps no va acompanyar del tot. Devers les nou començaren a caure unes gotes d'aigua que feren retirar la gent cap a casa seva més prest del que volien. Així i tot la gent que vingué crec que menjà fins que estigué plena. Molts d'anys i fins l'any que ve i que no decaigui aquesta festa de la nostra patrona la Immaculada Concepció.

Després d'una llarga

i penosa malaltia morí dia 12 de Desembre Da. Francisca Vidal Burguera a l'edat de 83 anys. Volem acompanyar tota la seva família en aquests moments tan trists. Que descansi en pau.

També hem de dir que com cada any dia 17 de Gener se celebrarà la festivitat de Sant Antoni Abat. A les 11 del matí hi haurà missa solemne i després beneïdes davant l'església perquè el Sant ens vulgui guardar l'animal tant de pèl com de ploma. Es ben hora de co-

mençar a pensar en la idea de les carrosses i desfresses. Es de suposar que també hi haurà el tradicional fogueró a la plaça, organitzat per l'ajuntament de Santanyí.

El dia 27 de Novembre quant tenia 85 anys d'edat i després d'uns mesos de malaltia morí Da Miquela Vicens Vidal. Volem acompanyar la família en aquests moments de dolor per la pèrdua d'un familiar molt estimat. Que descansi en pau.

SOLUCIONS ALS PASSATEMPS

Maria del Mar Pons.

MOTS ENCREUATS.

Horitzontals:

- 1.- Girasol, U
- 2.- ùnica, Agost.
- 3.- I, Atravessa.
- 4.- Lila, Ç. L. R.
- 5.- L. L. Calamar.
- 6.- Enamorat, Ra.
- 7.- Ma, L.R. Sog.
- 8.- D. Alloc. No.
- 9.- Missa. Cos. N.
- 10.- Au, Sra. Pesa
- 11.- S.C. Abaca.

Verticals:

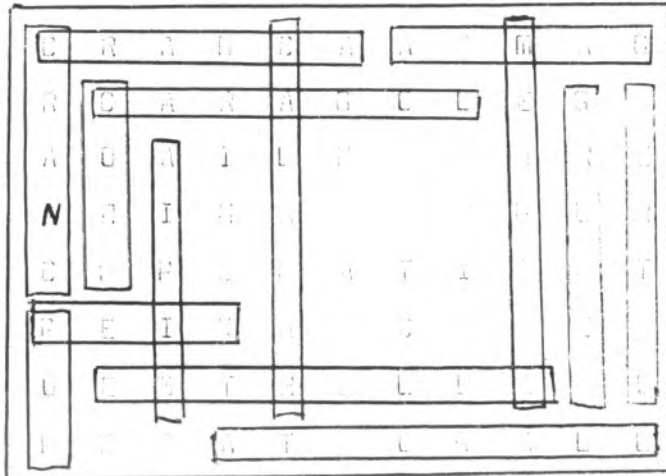
- 1.- Guillem, Mà.
- 2.- In, I. Nadius.

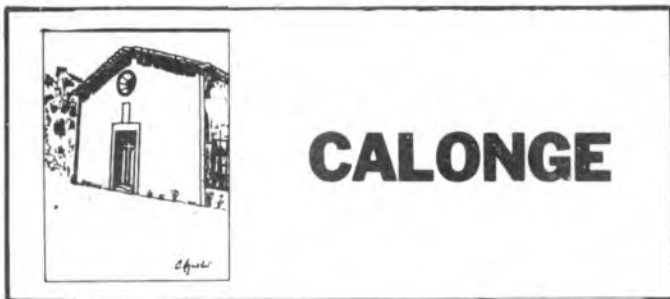
- 3.- Rialla, S.
- 4.- Acta, M. Asse.
- 5.- Sar, Collar.
- 6.- O, Açar, L. AA.
- 7.- Lav, Laroc, B.
- 8.- Gelat, Copa.
- 9.- Uos, M.S. Sec.
- 10.- SS, Aron, Sa.
- 11.- Tarragona.

SOPA DE LLETRES.

Crac
Pop
Medussa
Corn
Sípia
Caragol
Peix

Cranca
Gamba
Llagosta
Estrella
Ostres
Calamar
Grumer

CALONGE

EL CARTER DE CALA D'OR «JAIME»

El carter Jaume, fotografiat un dia qualsevol de la seva vida postal.

Encara que a dins d'una comunitat, la figura d'un carter no sia d'una importància rellevant i que qualsevol persona és més o menys capaç de dur a terme la tasca a ell encomanada, el cas que avui ens ocupa crec que és interessant, precisament per la seva senzillesa, per la naturalitat i també per la familiaritat en què desenvolupava el seu treball el carter "Jaime", que així era conegut En Jaume Vallbona quan feia de carter a Cala d'Or.

Com deim a una altra part, fa uns dies que Jaume Vallbona i la seva esposa varen celebrar el 50 aniversari del seu casament i aquest és el motiu que ens ha duit a contar un poquet de la seva vida en relació a la professió de carter.

Com quasi tothom sap l'evolució dels llocs turístics ha estat enorme, així Cala d'Or que ara acollia a prop de vint mil persones a la temporada estiuenca, fa una cinquantena d'anys, que era durant els seus començaments,

com a zona de turisme, només eren quatre rates. Però precisament és en aquest sentit, el d'un poble que comença, en el que volen subratllar el paper del carter, amb unes senzilles anècdotes, passades i fets curiosos i simpàtics.

Això és el que ens conta avui Jaume Vallbona:

El carter que primerament hi havia a Cala d'Or, va esser destituït el temps de la Guerra Civil (crec que per motius de política). Aleshores em varen dir a mi per fer-ho i així vaig començar. En aquell temps a Cala d'Or només hi havia el Club, l'Hotel i un parell de cases particulars, era el temps d'en Costa, na Minet, l'holandès i pocs més que ara no record. Aqueixa gent rebia dues o tres cartes cada dia i un parell de diaris.

Lavors a Cala d'Or encara no tenien comerços, i com que jo vivia i també feia de carter a Calonge, i cada dia anava i tornava de Calonge a

Els esposos Jaume Vallbona i Catalina Adrover, de Na Blanca varen celebrar les seves noces d'or de matrimoni, amb una missa d'acció de gràcies i un dinar familiar, enhorabona, mon pare i ma mare.

Cala d'Or en bicicleta, ben aviat ja varen voler aprofitar el meu viatge per dur-los alguna cosa dels comerços de Calonge, cosa que jo feia de molt de gust, perquè des del principi i durant to el temps que vaig anar per Cala d'Or em varen fer molt de cas. Va començar a poc a poc però vaig arribar a dur els comestibles a quasi tots els habitants del lloc. Em varen comprar un lleter d'aquells que pengen a l'esquena i també els duia la llet. Vaig arribar a anar carregat com una mula i la meua bicicleta ja no pareixia això sinó una somera amb unes beasses perquè entre les cartes i les demés coses duia dues o tres senalletes grans penjades al "manillar" de la bicicleta. Ja no podia pus quan la Marquesa de Comilles, que també havia instal·lat la seva residència a Cala d'Or, en va regalar un motoret, un "Mosquito", perquè després d'una vintena d'anys ja resultava pesat i quasi impossible fer la feina en bicicleta. Al Mosquito li vaig junyir un carretet i encara que a les costes havia de pedalejar anava millor que amb la bicicleta.

Una feta curiosa va ésser una vegada, durant un temps en què En Toni Ganxo cuidava de la casa de Ca's Pirata i quan els senyors no hi eren

ell vivia allà. Una vetlada gelada de fred quan vaig dur una carta a En Toni, ell em va convidar a un cafè ben calentet per reanimar-me un poc de la fredolada. Com que tots els que prestàvem alguna classe de serveis sabíem de la generositat d'En Toni ben aviat els carabiners varen venir a la casa, i encara no feia molt que eren allà com tocaren a la porta. Demanam qui era i contesten que era el Tinent dels carabiners, que també es volia encalenticir. Vaja quina estreta pels dos carabiners. Es varen amagar dins la cambra de bany perquè el seu major no els trobàs i els arrestàs per passar-se la guàrdia escalfant-se i fent copes. El Tinent entra, i amb tota la calma del món s'asseu i, conversa que conversa el temps passava. Al cap d'una hora o dues, els dos que estaven tancats dins el bany no pogueren pus i varen sortir, es presentaren al Tinent un poquet retgirsats però no va passar res. Tot va acabar amb unes bones rialles per la feta.

CARTER DE QUATRE POBLES

Amb una reestructuració dels serveis de correus, varen suprimir les carteries de S'Horta i d'Es Cartixó, i a mi em varen encarregar de servir també aquests

dos llocs.

Durant la quarantena d'anys que vaig fer de carter no vaig estar cap dia mai de baixa, ni tampoc cap dia de vacances i fèiem feina cada dia, tant els feiners com els diumenges i festes.

Jo només tenia assignades tres o quatre hores diàries de servici, amb un sou ben petit, i per això també feia de conrador. El matí a les set, feia l'entrega del correu a s'exclusiva. Després tenia tot el dia fins a les quatre per fer les feines del camp. A les quatre i mitja arribava l'exclusiva, que em duia el que jo havia de repartir. Ho classificava,

distribuïa, recollia les cartes de le bústies anava a ca nostra i preparava la correspondència que l'endemà dematí sortiria i, entre una cosa i l'altra feia mitjanit quasi cada vespre.

El dia en que el carter "Jaime" es va retirar del servici va ésser objecte s'un sentit homenatge per part dels amics i usuaris del correu i la Direcció General de Correus el va condecorar amb la "Medalla de la Orden del Mérito Postal" que li va ésser imposada pel que seria Ministre d'Información y Turismo, D. Leon Herrera en un acte oficial que va tenir lloc a Ciutat.

La llar dels nostres amics, En Pere Vich i Na Marga-lida Vallbona es va omplir de goig amb el naixement d'aquesta preciosa nina a la que han posat el nom de Magdalena, vagi per ells la nostra més sincera felicitació.
(Foto Bordoy)

I CONGRES DE PREMSA FORANA DE MALLORCA

Els passat 29 i 30 de novembre i 1 de desembre va tenir lloc al Santuari de Cura el I Congrés de Premsa Forana de Mallorca. L'obertura fou el vespre del dia 29 amb unes paraules del President de l'Associació, Carles Costa, de la revista "Sant Joan", i de Josep Maspons, President de l'Associació de Premsa Comarcal de Catalunya.

La primera ponència sobre finançament de les publicacions, entre altres punts, fou exposada per Jaume Tugores, Mateu Llodrà, Pere Llinàs i Nicolau Pons.

El dia 30, Jordi Vallma-jor i Jaume Guillaumet, de l'Associació de Premsa Comarcal de Catalunya, parlaren sobre redacció de redaccions i editorials conjuntes i a la tarda, Miquel Riera, Pere Mulet, Tomeu Pou i Josep Cortès parlaren sobre la normalització lingüística i a continuació Josep A. Grimalt dissertà sobre el llenguatge periodístic. La darrera ponència del dia fou a càrrec de Josep Melià, que tractà la situació legal de les publicacions.

El dia 1 de desembre, assemblea extraordinària, on es discutiren i aprovaren algunes esmenes als estatuts i s'elegí nova junta directiva. Sols es presentà una candidatura que fou elegida per 16 vots a favor, 13 abstencions i cap vot

En Guillem Massot nou President de la premsa forana.

en contra. Com a President fou elegit Biel Mas-sot i Muntaner, de la revista "Pòrtula" de Marratxí. Els altres vots correspon-gueren a Bernat Calafat, de "Coanegra" de Santa Maria del Camí, Tomeu Pou, de "Felanitx", Jaume Tugo-rs de "Sineu", Macià Garcías de "Llucmajor de pinte en ample", Delfí Mulet d'"Es Saig" d'Algaida, i Josep Cortès, de "For de Card" de Sant Llorenç des Cardassar.

Cap el migdia a l'Aula de Gramàtica i sota la presi-dència de Jeroni Albertí, President del Consell Insu-lar de Mallorca, patrocinador del I Congrés, es proce-dí a la lectura de les con-clusions i a la clausura del Congrés. Jeroni Albertí, en el seu parlament destacà l'avinentesa que fos la

premsa forana la capdavan-tera de la normalització lin-güística, a la vegada que en-coratjà els assistents a con-tinuar facilitant les notícies amb el mateix grau d'inde-pendència i objectivitat.

S'ha de considerar molt vàlida i positiva l'ex-periència del I Congrés de

Premsa Forana de Mallorca tant en l'organització, po-nències presentades, assis-tència quasi massiva de les publicacions i s'ha d'esperar que els fruits no trigaràn a fer-se realitat.

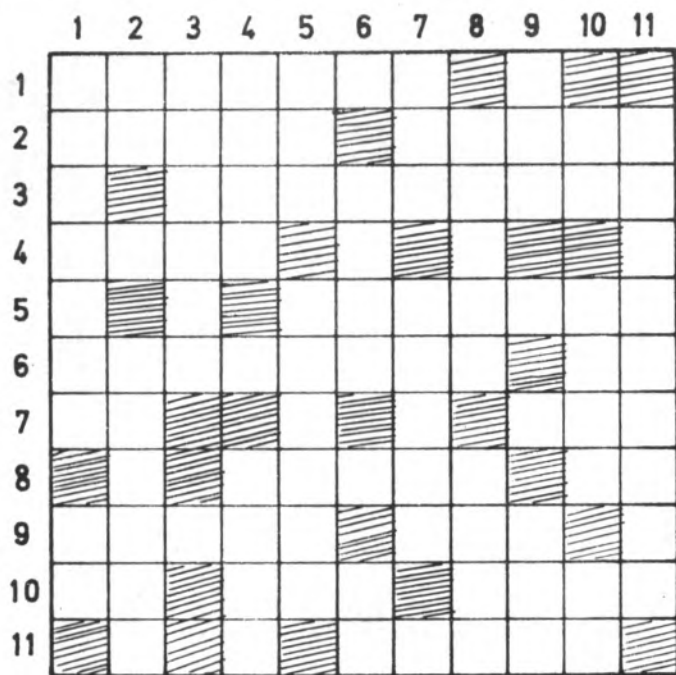
Atorgam a la nova jun-ta un vot de confiança pel seu bon fer.

REX MOTORS S.A.
CONCESIONARIO OFICIAL
BMW BALEARES

Exposición y Venta:
Juan Alcover, 24 - Tel. 46 31 66 - PALMA
Servicio Técnico:
G.R. Ortega, 22 - Tel. 46 48 66 - PALMA

PASSATEMPS

MOTS ENCREUATS

Maria del Mar Pons

HORIZONTALS

- 1.-Planta que fa pipes. Vocal
- 2.-tota sola. Mes de l'any.
- 3.-Vocal. Passa d'un lloc a un altre.
- 4.-Color. Consonant. Consonant.
- 5.-Consonant. Consonant. Animal marí.
- 6.-Que li agrada una persona i l'estima. Al revés, ter-

minació verbal.

- 7.-La meva. Consonant. Consonant. Al revés, animal.
- 8.-Consonant. Al revés, grup d'amics. Negació.
- 9.-Acte religiós. Conjunt de parts d'una figura humana. Consonant.
- 10.-Ocell. Senyora. Posa una cosa dins una balança.
- 11.-Consonant. Vocal. Al revés, deixa de fer una cosa.

VERTICALS

- 1.-Nom d'home. En singular, en tenim dues.
- 2.-Al revés, partícula negativa. Vocal. nascuts a un lloc determinat.
- 3.-Signe d'alegria. Consonant.
- 4.-Paper que constata un fet. Consonant. Al revés, nom de lletra.
- 5.-Al revés, a nivell de terra. Objecte d'ornamentació personal.

- 6.-Vocal. Nissaga, al revés. Consonant. Vocal repetida.
- 7.-Al revés, costa doblers. Al revés, es treu de la mar. Consonant.
- 8.-Es bo a l'estiu. Per beure.
- 9.-Al revés, paga. Consonant. Consonant. Aixut.
- 10.-Consonant, repetida. Al revés, la dona del fill. Bo.
- 11.-Província catalana.

SOPA DE LLETRES

C	R	A	N	C	A	A	B	M	A	G
R	C	A	R	A	G	O	L	E	G	S
A	O	A	I	L	N	N	S	D	R	E
N	R	I	H	A	S	S	R	U	U	R
C	N	P	S	M	A	T	I	S	M	T
P	E	I	X	A	B	C	H	I	S	E
O	E	S	T	R	E	L	L	A	R	O
P	N	S	A	T	S	O	G	A	L	L

14 noms d'animals marins

LA NOSTRA CUINA

MENJAR BLANC O LLET D'AMETLA DE NADAL

Ingredients:

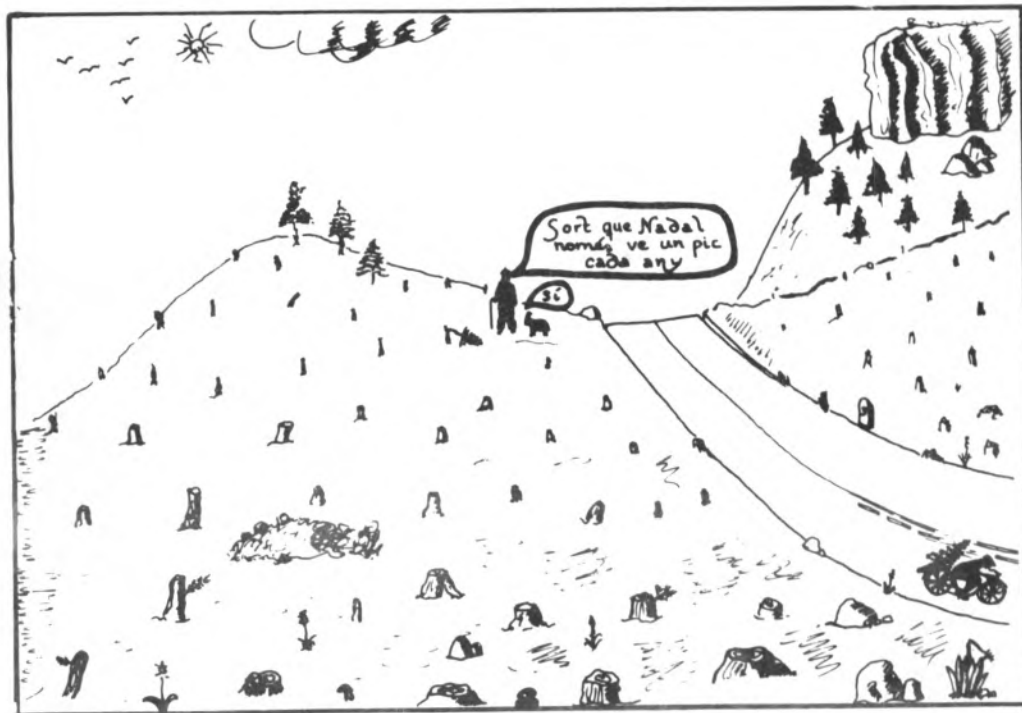
300 gr. d'ametles crues pelades, 50 gr. de Maicena, 200 gr. de sucre, clovella de llimona i canyella.

Es piquen les ametles i es mesclen amb un litre i quart d'aigua. Es deixa així 5 ó 6 hores. Després es filtra un fogasser, obtenint així la llet. Amb una tassa d'aquesta llet es dissol la Maicena. Es posa al foc la resta de la llet, el sucre, la clovella de llimona i la canyella. S'hi afegeix la Maicena, i es ramena sens parar fins que comença a bullir.

Es retira del foc i es passa per un colador, abocant-se en els plats que s'ha de servir. Es pot menjar fred o calent.

Un pastisser

HUMOR

El partit (J. XVI)

SANTANYI, 2 - AT. BALEARS, 0

Fitxa Tècnica:

CAMP: Tarda càlida d'hivern, amb la millor entrada de la temporada a camp propi. Per primera vegada enguany els socis han pagat, cinc-centes pessetes per a ells i vuit-centes ha estat la taxa a la resta de públic. El terreny de joc, més bonacarós que en altres ocasions, ha permès el desenvolupament d'un futbol acceptable.

C.D. SANTANYI: Martínez, Pons, Santi, Duran, D. Barceló, J. García, Amengual, Manjón, Boli, Vidal I, Ballester. Com a suplents: Roig, Rigo, Vadell i Vidal II.

Min. 84.- Roig per Vidal I; Min. 89, Vadell per Ballester.

AT. BALEARS: Cerdà,

Avila, Rafi, Rodolfo, Chea, Català, Valle, Molina, Botubot, Bota, Pepín. Com a suplents Angel, Peralta, Llabrés i Carrasco. Min. 64, Angel per Valls; min. 55, Carrasco por Rafi.

ARBITRE: B. Coll Homar. Correcte en línies generals. S'hauria d'agrar en aquests casos les facilitats donades pels jugadors. Sols ha mostrat dues targetes grogues: a Ballester del Santanyi, per dura acció, i a Molina del Balears pel mateix motiu.

GOLS: Min. 14.- Vidal I, ran de l'àrea petita remata de cap i d'espatlles a la porteria una difícil pilota que s'estavella al pal esquerre i Amengual aprofita el rebot pega a rompre, marcant sense contempla-

cions. Min. 40.- Boli tira dins l'àrea visitant en semifallada, estant atent Ballester que només ha d'empènyer la pilota cap a les xarxes.

COMENTARI: Gesta inesperada la que ha assolit aquest diumenge el C.D. Santanyi a son propi feu front un dels gallets del grup. El que, a priori, però, indicava un clar desnivell favorable als ciutadans no s'ha reflectit sobre la gespa de cap manera. L'equip local, amb un cuidat plantejament tàctic, ha controlat perfectament qualsevol intent de jugada per part forana i contraatacant en els moments precisos ha doblegat l'afamat gegant. Tots jugadors i entrenadors, que avui ha cri-

dat més que mai, han deixat la pell al rectangle, reconciliant-se en certa manera amb l'afecció. Els baleàrics ni s'ho creien: "2 a 0 i a Santanyi", es lamentava bocabadat un incondicional blanc-i-blau.

FESTA FINAL: Finalitzat l'encontre els seguidors locals, desbordats d'alegria, han armat el seu show particular amb l'encesa d'una llarga i potent traca i, amb una sorpresa: el manteniment d'una ben alimentada porcella, ataviada amb la samarreta blanc-i-blava, que ben segur anirà a parar a les brases del forn. La gresca és plausible i necessari, ara el que no ho és tant és l'acudit de l'animal.

S.M.

**ELECTRODOMESTICOS
INSTALACIONES ELECTRICAS**

Bartolomé Didal Rigo

Reparaciones en Radio y T.V.

VIDEO - CAMBIOS

Calle Palma, 36 - Tel. 653772
Santanyí - Mallorca

DISCOTECA

"LA TROMPA"

CALA FIGUERA

SE ALQUILA

TEMPORADA 1986

Informes:

Salvador Escalas

Tel. 65 32 12

FABRICA DE QUESOS

GRIMALT

QUESO MALLORQUIN

GRASO Y SEMI GRASO

TAMAÑOS NORMAL Y MINI

TIPO EDAM

C/. Escuelas, s/n
Tel. 65 39 14
ES LLOMBARDS
SANTANYÍ

RENAULT

COMPRA - VENTA

**VEHICULOS NUEVOS
Y USADOS**

Talleres
PONS - PERELLÓ
C/. Llaneras, 48 - Teléfono 653668
SANTANYÍ (Mallorca)

